

Självständigt arbete i krigsvetenskap, 18 hp

<i>Författare</i> Wilhelm Berwill		<i>Program</i> OP 07-10
<i>Handledare</i> Anders W Berggren		
	<i>Beteckning</i>	
Invasions- och insatsförsvaret En professionsteoretisk jämförelse		
Nyckelord: Abrahamson Bengt, profession, professionsteori, gradualistiska teorin, insatsförsvaret, invasionsförsvaret		

FÖRSVARSHÖGSKOLAN
Namn Wilhelm Berwill
OP 07-10

Datum

FHS beteckning
2 (29)

Title

Abstract

This essay is on the subject of the changes that the Swedish military is undergoing. This essay will take the old ways of alignment thinking, where the military was to protect the nation against an invasion and compare it to the newer way of alignment thinking, where the military is to go abroad and do peacekeeping operations as their main objective. This comparison will be done by using Bengt Abrahamson's theory about professions. He uses three parts: one is specialised theoretical knowledge, another is ethics and the last is corps spirit. This theory will then be connected to four interviews. Two with officers representing the defence thinking and two officers representing the peacekeeping thinking. Through this theory and interviews there will be a comparison which tells the different skills and mental attributes the soldiers of the different alignment ways of thinking require.

The results show that the soldiers from the defensive alignment are not capable to do the same things as the soldiers from the peacekeeping alignment, but the soldiers from the peacekeeping alignment can handle both the defence and the peacekeeping.

Most importantly it shows that there is a difference in the mental attitude between the two ways of alignment thinking. Something I think should be looked upon further to show if it has any effect on how the different soldiers act depending on which alignment they have been trained under. Can the soldiers from these two alignments be combined, or are they too different to do so?

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.2 Problemformulering.....	5
1.3 Syfte	6
1.4 Avgränsningar	6
2. Teori.....	7
2.1 Profession	7
2.1.1 Specialiserad, teoretisk kunskap.....	8
2.1.2 Etiska regler.....	8
2.1.3 Kåranda	9
2.2 Problemställning, problemformulering.....	11
2.2.1 Frågeställningar	11
3. Metod inkl. källkritik.....	12
3.1 Val av metod.....	12
3.2 Undersöknings grupp.....	12
4. Empiri	14
4.1 Intervju resultat invasionsförsvaret.....	14
4.1.1 Specialiserad teoretisk kunskap.....	14
4.1.2 Etik	15
4.1.3 Kåranda	16
4.2 Intervju resultat Insatsförsvaret	17
4.2.1 Specialiserad teoretisk kunskap.....	17
4.2.2 Etik	18
4.2.3 Kåranda	19
5. Diskussion av resultatet	20
5.1 Vilka kvaliteter/egenskaper är önskvärda hos invasionsförvarssoldaten/officern samt hur svarar dessa mot den gradualistiska teorin?.....	20
5.2 Vilka kvaliteter/egenskaper är önskvärda hos insatsförvarssoldaten/officern samt hur svarar dessa mot den gradualistiska teorin?.....	21
5.3 Är Invasionsförsvaret och insatsförsvaret samma profession?	22
5.4 Förslag på fortsatt forskning.....	24
5.5 Kritik	25
6. Sammanfattning.....	26
Litteratur- och källförteckning	27
Bilagor	28
Bilaga 1 - Intervjufrågor	28
Bilaga 2 - Intervjufrågor	29

1 Inledning

Bakgrunden till denna uppsats är att jag alltid har varit intresserad av mental träning och den mentala inställningens påverkan på hur man agerar och presterar. Detta är ett intresse som har kommit att växa allt mer i synnerhet efter det att jag började träna närkamp¹ och självförvar. Inom dessa träningsformer kampsport och självförvar/närkamp lär man sig tekniker för hur man skall utföra sparkar och slag. Inom dessa träningsformen läggs även stort fokus på att träna in en mental inställning. Inom närkamp lägger man till exempel stor vikt på att eleven skall framkalla mycket aggressivitet och kan anfalla med stor mängd våld för att överleva. De lär även in att det inte finns några direkta regler. Inom närkamp och självförvar har de tekniska delarna som hur sparkar och slag genomförs inte så stor vikt. Gör man då jämförelsen med en traditionell kampsport, där man satt fokus på hur teknikerna utförs. De spenderar också mycket tid på meditation och att undvika aggression då man ser detta som kontraproduktivt. Det intressanta och anledningen till att jag valt att jämföra kampsport och självförvar är att de fysiska teknikerna (slag och sparkar) är ofta samma men den mentala inställningen är olika. Om en person som är tränad i självförvar möter en kampsportare i en tävling hade denne agerat på ett sådant sätt som med stor sannolikhet hade fått honom/henne diskvalificerad, eftersom personen är tränad i att det inte finns några regler. Hade en kampsportare hamnat i en självförvarssituation så hade han/hon med stor sannolikhet blivit skadad eller i värsta fall avlidit, då han/hon är tränad i att det finns regler.

Han/hon har blivit tränade i samma tekniker men deras olika mentala inställning gör att de agerar olika i olika situationer. Som jag ser det så går detta att implementera i försvarsmakten. Försvarsmakten är under förändring från ett invasionsförvar till ett insatsförvar. Två uppgifter som har liknande tekniker men kanske helt olika mentala inställning. De som arbetar med självförvar och de som arbetar med kampsport anser att det är två helt olika saker. Skulle det då vara samma sak med Försvarsmakten att invasionsförvaret och insatsförvaret är helt olika saker? Det finns kampsports instruktörer och självförvars instruktörer, sedan finns det ju självklart de som arbetar med båda delarna. Skulle det kunna vara så att invasionsförvaret är en profession och insatsförvaret en annan. Går det att kombinera dessa två professioner?

1.2 Problemformulering

Dagens försvarsmakt är i stor förändring vi skall nu gå över till ett yrkesförvar och vi är under omstrukturering till ett insatsförvar istället för invasionsförvar. Detta leder ju självklart till en hel del problem. Ett av dessa problem, som jag har identifierat, är den mentala inställningen vi vill ge våra soldater. Den traditionella invasionsförvarssoldaten hade andra förutsättningar än den insatssoldat som vi skall ha i framtiden. Ett exempel är att det tidigare fanns en konkret fiende. Idag diskuteras det om olika parter och det kanske inte ens finns en fiende i insatsområde. Bara detta kan bli en stor mental omställning för soldaten som är tränad i ett stridsscenario där man har en tydlig motståndare och där det handlar om att ta och försvara terräng. Ett vanligt argument som man får höra under utbildning är att stridsmomentet är den svåraste delen. Klarar du av det så kommer du att klara det övriga inom verksamheten. Men är den renodlade stridssoldaten lämplig för att göra fredsinsatser? Han/hon är i grunden tränad för krigsinsatser och inte fredsbevarande insatser eller som i många fall mer polisiära uppgifter, det vill säga vi löser uppgifter som kanske inte tillhör vår profession, i grunden. Skulle man kanske rent av kunna säga att invasionsförvaret och

¹ Enskild soldats strid på korta med eller utan eldgivning, Markstridsskolans definition.

insatsförsvaret är olika professioner, då de har olika spännvidd på uppgifter som de skall kunna lösa.

1.3 Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka vilka kvaliteter och vilka egenskaper som man letar efter i insats- och invasionsförsvarssoldaten. Detta för att kunna jämföra dessa och undersöka huruvida soldat/officer inom invasionsförsvaret och insatsförsvaret är samma profession.

1.4 Avgränsningar

Jag kommer att avgränsa mig till den svenska försvarsmakten och dess förutsättningar . Jag kommer dock att lyfta fram exempel vilka är tagna från andra länders försvars och krigsmakter.

2. Teori

2.1 Profession

Här kommer jag att beskriva begreppet profession och vad en profession är. Jag kommer kort beskriva två sätt att definiera en profession. Det typologiska och det gradualistiska sättet, för att därefter utgå ifrån det gradualistiska.

Profession beskrivs i svenska akademins ordlista som yrke eller fack, ”*Professioner är yrken som baserar sin verksamhet på vetenskaplig forskning*²” är en annan beskrivning gjord av Thomas Brante, professor vid Lunds universitet.

Enligt Bengt Abrahamsson så har sociologer funnit olika metoder för att göra en definition av vad en profession är. Två av dessa är typologisk metod och gradualistisk metod. Den typologiska metoden bygger på att man kan hitta olika huvudegenskaper som gör att det går och skilja olika yrkeskategorier från varandra. På detta sätt skall man då kunna skilja på det som är professioner och det som är ickeprofessioner. Somliga författare går ännu längre och nöjer sig inte bara med att kategorisera professioner och ickeprofessioner utan har undergrupper. Albert J Reiss gjorde även en lista över under professioner. Dessa är

1. Etablerade professioner (läkare, jurister, präster)
2. Nya professioner (t.ex. kemister, ingenjörer)
3. Semi-professioner (med relativt lite teoretiskt underlag t.ex. apotekare, optiker , socialarbetare)
4. Professioner med starka aspirationer att bli ”erkända” (would- be professions), t.ex. annonsbyråanställda och PR- folk, begravningsentreprenörer.
5. Marginella professioner (relativt yrkeskunnig personal som arbetar under överinseende av professionella, t.ex. laboratorietekniker, psykologisk testpersonal, ritare på ritkontor).³

Grundpelaren i den typologiska synpunkten är dock att den kräver att det finns tydliga skillnader i en profession jämfört med en annan. Detta kan leda till en otydlighet i indelningen mellan de olika professionerna om det är oklart vilka kriterier som skall uppfyllas för att tillhöra en viss kategori. Det som också borde tilläggas är att den typologiska metoden inte har några direkta mellanlägen, här finns bara är och är inte. Det vill säga antingen så tillhör du en profession eller så tillhör du en ickeprofession⁴.

Om man tar den gradualistiska metoden, så har den ett annat tänk där man ser alla yrken som professioner mer eller mindre. Här har man istället tagit ut tre punkter som man anser finns i alla professioner. Dessa är specialiserad, teoretiskt baserad kunskap, etiska regler och kåranda. Beroende på i vilken grad dessa finns inom professionen så hamnar den, olika på skalan. Till exempel ett yrke som läkare hamnar högt då det är ett yrke med mycket hög grad av teoretiskt baserade kunskaper det vill säga många års studier och starkt etablerade etiska regler. En läkare förväntas vara starkt förespråkar att rädda liv, ofta med en stark kåranda och en stark sammanhållning läkare emellan. Längre ner på skalan kommer kassapersonalen i mataffären. Yrket kräver en kort utbildning, den enda etiken som finns är kanske butiksregler

² <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1496709&fileId=1496953>

³ Albert J Reiss i Bengt Abrahams bok Militärer, makt och politik en analys av militärerna sin grupp och av deras roll i samhället s.13

⁴ Bengt Abrahamsson Militärer, makt och politik en analys av militärerna sin grupp och av deras roll i samhället s.13

så som att vara trevlig mot kunderna. Det skapas inte någon direkt kåranda på arbetsplatsen kanske blir man som anställd nära bekant med en eller flera kollegor.⁵

Författaren har med dessa två metoder i beaktande valt att utgå från den gradualistiska metoden då denna med sina tre punkter på ett enkelt sätt gör det möjligt att göra en jämförelse mellan två professioner.

2.1.1 Specialiserad, teoretisk kunskap

Den specialiserade teoretiska kunskapen är den teoretiska kunskap som är av särskild vikt för den specifika professionen. Det kan för en jurist vara kunskapen om lagar eller för en officer vara kunskapen om den egna försvarsmaktens doktriner. Inom den specifika teorin för professionen ingår ofta klassiska verk som ger en känsla av att man innehar en traditionell bakgrund i sin teori.⁶

Den specialiserade teoretiska kunskapen får professionsmedlemmar genom att studera på skolor. Det kan för en officer innebära att man studerar på Officershögskolan eller Försvarshögskolan. Det är i skolorna som den teoretiska grunden etableras. Den sprids även ut till medlemmarna genom tidskrifter, konferenser, kurser och interna nätverk.⁷

Vad kan specialiserad teoretisk kunskap vara för en officer eller en soldat. För soldaten handlar det mycket om att kunna reglementen, enklare matematik för att kunna räkna ut avstånd, teoretiska kunskaper om sina vapensystem, teoretisk kunskap och förståelse för stridens grunder, kunskap om mänskliga rättigheter och krigets lagar.⁸ Listan går att göra längre och detta gäller speciellt om det är en soldat som kanske är sjukvårdare eller har annan specialkompetens.

För officeren ingår de ovan nämnda kunskaperna också men vissa i kanske lite mindre utsträckning. För officeren så är kunskaper som taktik, planering och planeringsmetoder, kunskap om gruppdynamik, pedagogik, egna och andra länders doktriner, ledarskap och militär teknik ytterligare ämnen som är viktiga.⁹

En av de teoretiska kunskaper som kanske är den mest väsentliga är kunskapen om konfliktdynamisk, konflikthantering och förståelsen för hur konflikter fungerar. Det är trots allt det som man inom militären handskas med huruvida det är en lågintensiv konflikt i ett annat land eller en konflikt mellan två länder där det ena landet försöker erövra det andra så är det konflikthantering.

2.1.2 Etiska regler

I denna del kommer författaren endast att beskriva etiken och inte dess nära besläktade ord moral då detta skulle kräva en definition av dessa två ord. Det är mycket svårt att finna en bra definition som alla kan ta till sig för vilket av orden som betyder vad. Därför kommer jag bara att nyttja mig av begreppet etik.

⁵ Bengt Abrahamsson Militärer, makt och politik en analys av militärerna som grupp och av deras roll i samhället s.14

⁶ Ibid s.69

⁷ Ibid s.70

⁸ SoldF Soldat i fält 2001.

⁹ <http://www.fhs.se/upload/Utbildning/Program-utbildningar/Officersprogrammet/annat-material/2010/officersprogrammet-2010-broschyr.pdf> 2010-05-08

Vad är då etik för något? Det är en mängd oskrivna regler för vad som är rätt och fel.¹⁰ Det kan röra sig om en enskilds persons, det vill säga dess uppfattningar om vad som är rätt eller fel. Det kan också röra sig om ett företags etik eller en organisations etik. Om man ser inom skolan så har en lärare vissa etiska regler att följa. Tittar man på organisationer som polisen och militären där kravet på etik kanske är än större då detta är yrken som har rätt att nyttja våld och då även dödligt våld. Detta kan beskrivas på ett bra sätt genom detta citat.

“The only absolute that the warrior lives by is that of what is right and wrong. If it is not right, he doesn’t do it. He determines what is right and wrong by his strict code of ethics, not some arbitrary laws or the politically correct standards of the day. The warrior doesn’t appear to be honorable; he is honorable. Sincerity is ingrained in this lifestyle. This is a lifestyle that is meant to be lived, not fantasized about or merely discussed”¹¹ - Bohdi Sanders

De etiska reglerna i finns till av två anledningar. Den ena är att skydda allmänheten från att denna makt som tilldelats inte skall missbrukas. Den andra anledningen är för att den som utövar professionen skall framstå som en expert i umgänge med sina klienter, och på så sätt inge förtroende inför allmänheten.¹² Det är dock så att få har så strikta regler för hur man skall uppföra sig och hur ens etik skall vara som militärer, krigare och krigsmän. Här är ett citat taget ur bushido, krigarens väg, som var ett hederskodex för samurajer.

För en krigare är det av grundläggande vikt att ta väl hand om sina föräldrar. Om människor inte tar hand om sina föräldrar är de inga goda människor, även om de i övrigt är utomordentligt intelligenta, välformulerade och ståtliga.¹³

De etiska reglerna som en organisation eller ett företag vill utöva måste dokumenteras. Ett exempel på detta är försvarsmaktens värdegrund ÖRA. ÖRA står för Öppenhet, Resultat och Ansvar. Dessa är inte helt olika, Bushidons sju dygder¹⁴

- Gi, rättskaffenhet
- Yu, mod
- Jin, godhet
- Rei, respekt
- Makoto, ärlighet
- Meiyo, ära
- Chungi, lojalitet

2.1.3 Kåranda

Kåranda, förbandsanda eller *Esprit de corps*¹⁵ kan bli en produkt av de två ovan nämnda. Kåranda byggs upp genom lång utbildning, gemensamma regler, tradition och kännetecken¹⁶. Kårandan är starkt kopplad till kårens etiska regler.

¹⁰ Kjell Svensson Mats Wingborg *Etik och moral* 1993 Falköping Gummessons tryckeri AB

¹¹ <http://thewisdomwarrior.com/warrior-wisdom-the-introduction/> 2010-05-01

¹² Bengt Abrahamsson Militärer, makt och politik en analys av militärerna sim grupp och av deras roll i samhället s.70

¹³ Thomas Cleary samurajens hederskodex en modern översättning av Taira Shigesukes Bushido Shoshinshu översatt till svenska av Agneta Sellin 2004 Falun Scandbook

¹⁴ http://www.gdma.com.au/new%20web/7_Virtues.htm 2010-05-01

¹⁵ Kåranda på franska

¹⁶ Bengt Abrahamsson Militärer, makt och politik en analys av militärerna sim grupp och av deras roll i samhället

Militärt är det lätt att exemplifiera detta. Det finns en mängd regler som gäller specifikt för de militära. Dessa går lätt att hitta i en uppsjö av olika doktriner och reglementen. Militärt finns det i stort sätt reglementen för det mesta, allt från uniformsreglementen som bestämmer hur man skall gå klädd till vilka märken man får bära var och hur man skall bära sitt hår¹⁷. Sedan finns det reglementen som bestämmer hur vi skall agera under stridssituationer, hur man skall röra sig, vilka ordertryck som betyder vad och vad som skall göra när de olika ordena ges.

Ytterligare en sak som är vanlig inom försvaret är märken för att visa en tillhörighet. Alla förband har ettärke för att identifiera sig och större delen av försvarsmaktens enheter har också märken för att identifiera sig. Armens jägarbataljon har t.ex en kavallerivärja med siffrorna 193 under sig som visar att de som bär den tillhör 193 Jägarbataljonen under regementet I 19. Ett annat exempel är en bevingad schackspelslöpare på en sköld. Dettaärke kallas Pegasus (Pegasus är en bevingad häst från den grekiska mytologin) och visar att man tillhör K3 Luftburna bataljon, vilket är ett annat jägarförband i Sverige.

Det finns dessutom märken som utbildningstecken. Dessa visar att man har genomfört specifika saker t.ex. om man har genomfört utbildning i avskaffning av minor och andra farliga och oönskade explosiva saker så kan man få EOD märket som bevis på detta. Man kan också få jägarbågen för att man har genomfört en utbildning vid ett jägarförband t.ex.K3.

Just Jägarförband brukar ha en stark kåranda och går lätt att exemplifiera mot Abrahamsson beskrivning av kåranda. Man har på ett jägarförband en lång och mycket krävande utbildning, tydliga regler genom försvarsmaktens reglementen som de ofta tar mycket hårt på och även egna regler för hur man skall vara t.ex. att man skall vara hård och vältränad, traditionella övningar som alla som vill bli jägare måste genomföra samt ett utbildningstecken som visar vad man har gjort och klarat av.

¹⁷ UNIRFM

2.2 Problemställning, problemformulering

Problemställningen blir således huruvida det är lämpligt att ha en soldat/officer som löser både uppgiften att försvara Sverige och att åka på utlandstjänst och där lösa de allt mer krävande uppgifterna. Detta med koppling till den gradualistiska professionsmodellen som beskrivs i Bengt Abrahamssons bok *Militärer, makt och politik*.

2.2.1 Frågeställningar

- Vilka kvaliteter/egenskaper med utgångspunkt ur Abrahamssons teori är önskvärda för invasions soldaten/officern
- Vilka kvaliteter/egenskaper med utgångspunkt ur Abrahamssons teori är önskvärda för insatssoldaten/officern

3. Metod inkl. källkritik

Här kommer författaren att redovisa vilken metod som har använts, beskrivning av metoden som använts och därefter motivera valet av metod.

3.1 Val av metod

Jag har valt att göra en explorativ studie. I denna använder jag mig av semi- strukturerade intervju (förklarar senare) samt en mindre litteraturstudie. Jag genomförde inledningsvis en litteraturstudie där jag samlade in böcker och annan litteratur för att få en grund till min teoridel. Då undersökningen berör åsikter och tankar kring frågorna är intervjumetoden lämplig att använda.

Semistrukturerade intervju innebär att man har ett antal frågor som man vill ha besvarade. Men dessa frågor är väldigt öppna, vilket tillåter den intervjuade att tala och tänka mer fritt, istället för att använda stängda frågor eller ledande frågor som styr in personerna på svar som man kanske själv vill ha. Då alla de intervjuade får samma frågor ger detta en bra möjlighet att genomföra jämförelser mellan intervjuerna.¹⁸

För att ge den intervjuade än mer plats så används den sakliga formen av intervju. Denna form innebär att den som intervjuar pratar så lite som möjligt själv, försöker ta lite plats i intervjun och nyttja aktivt lyssnande. Allt detta för att få den som intervjuas att svara ärligt och känna sig trygg så att denne vågar tala fritt. Innan intervjuerna påbörjas tas även tid för självpresentation, presentation av arbetet och lite allmänt prat. Detta för att bidra till att den som intervjuas skall känna sig trygg och tala ärligt.¹⁹

Syftet med att använda intervjuer istället för enkäter som skulle kunna ha varit en annan lämplig metod för undersökningen är att frågorna som behandlas rör personliga åsikter. Risken med en enkät där det finns svarsalternativ är att personen kan styras till svarsalternativ som de inte helt står bakom. Fördelen med semi- strukturerade intervju är då denna intervju enligt ovan ger en större frihet vad gäller svarsmöjligheterna. Svagheter som finns med intervju metoden är att med tidsramarna och tidsåtgången det tar att bearbeta intervjuerna så blir undersökningsgruppen inte så omfattande som en enkätundersökning hade gett möjlighet till. Författaren har dock bedömt fördelarna med intervjuer som fler och därför valt denna metod.

3.2 Undersöknings grupp

Undersökningsgruppen består av två befäl fostrade i invasionsförsvaret och två befäl ur utlandsstyrkan. Detta för att jag skall kunna göra en jämförelse mellan vad man svarar på frågorna beroende på vilken bakgrunden man har inom försvaret och på så sätt kunna besvara min frågeställning.

Inom kategorierna invasionsförsvaret så har författaren valt att sätta som kriterier på dem som intervjuas att de skall vara erfarna befäl med mycket trupperfarenhet och mindre eller ingen utlandstjänstgöring. Undersöknings gruppen invasionsförsvaret består av

- Befäl 1. Som har arbetat med stridande enheter större delen av sin karriär inledningsvis vid jägarförband med stor del spanings tjänst därefter en kort period vid

¹⁸ Denscombe, M. (2003) *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

¹⁹ ibid

- mekaniserade förband för att därefter arbeta med/som kustjägare. efter många år på trupp gick befälet vidare och blev lärare vid Försvarets utbildningsenheter. Befälet har en utlands mission bakom sig.
- Befäl 2. Börjad som gruppchef på livgardet, arbetade på trupp ett tag, gick därefter en 4 månaders utbildning i Arvidsjaur för att bli plutonchef. Arbetade därefter som militärpolis, utbildade sig därefter på Karlberg och infanteristridsskolan, numera markstridsskolan Kvarn. Har även arbetat på högvakten, militärpolisen och militärpolisjägarna. Började efter detta vid försvarsmaktens utbildningsenheter.

Inom kategorin insatsförsvaret så har författaren valt att sätta som kriterier på de som intervjuas, att de skall ha god trupperfarenhet utomlands och/eller ha arbetat på Försvarets utbildningsenhet för utlandstjänst.

- Befäl 3. Har arbetat större delen av sin karriär vid pansar trupperna. Började därefter åka på utlandsmissioner och har sammanlagt åkt på sex missioner som motsvarar totalt tre år utomlands. Med denna stora erfarenhet av utlandstjänst så blev det sedan arbete på Försvarets utbildningsenhet för utlandstjänst.
- Befäl 4. Inledde sin karriär vid infanteriet och har arbetat med detta större delen av sin tid inom Försvaret. Gjorde en mission i Kosovo. Kom tillbaka och fortsatte med infanteriet och mekaniserat infanteri. Gjorde ytterligare en mission då i Liberia, och vid återvändandet övergick till en Amfibie tjänst. Blev sedan lärare vid Försvarsmaktens utbildningsenhet för utlandstjänstgöring

4. Empiri

I detta kapitel kommer jag att redogöra för de resultat som jag fick i mina intervjuer. Jag har valt att använda mig av öppna frågor och på så sätt låtit de intervjuade tala fritt. Detta för att jag skulle kunna få svar på vad de intervjuade hade för åsikter och uppfattningar kring soldaten i invasionsförsvaret kontra insatsförsvaret. Frågorna som ställdes var kopplade till de tre delarna som ingår i Abrahamson teori se bilaga 1. Detta för att sedan kunna göra en jämförelse mellan invasionsförsvaret och insatsförsvaret. Befälen som har deltagit kommer att vara anonyma och därmed kommer de i citaten benämnas som befäl ett till och med fyra. En annan iakttagelse som jag gjorde är att de intervjuade själva har valt att jämföra de olika försvaren något jag i grunden ville undvika.

4.1 Intervju resultat invasionsförsvaret

4.1.1 Specialiserad teoretisk kunskap

Det färdigheter som de intervjuade tar upp kan vid en första anblick upplevas som praktiska färdigheter. De praktiska färdigheterna har dock en teoretisk bakgrund och det är den kopplingen jag valt att göra.

Det som de intervjuade lade störst vikt på var att soldaten/officeraren skulle kunna hantera den väpnade striden.

"Den väpnade striden är A och O" Befäl 2

Detta är ett ständigt återkommande tema i deras svar. De grundläggande soldatfärdigheterna är ytterligare en sak som det lades väldigt stor vikt på, det vill säga kunskaper som att kunna hantera sitt personliga eldhandvapen, kunna ta hand om sig själv ute i naturen och de teoretiska samt de praktiska kunskaperna om stridens grunder. Detta sågs av de intervjuade som grunden till soldaten. När sedan denna grunden är intränad kan man börja träna soldaten till en specifik tjänst.

"En bra tränad soldat måste kunna ungefär samma saker, oavsett vad man skall ha honom/henne till" Befäl 1

Det poängterades även starkt att alla skall vara soldat i första hand och därefter blir man officer eller vilken specialisering man skall utföra. För officeren ansågs ledarskapet vara den viktigaste delen och då främst förmågan att leda strid. Enligt befäl 2 finns det tre viktiga kompetenser en officer måste inneha. Det första var en bra ledarskapsutbildning och en förmåga att leda sitt förband. Det andra var den fysiska förmågan att genomföra sin tjänst så väl att det inte påverkade ens förmåga att leda. Den tredje och sista saken var den empatiska förmåga att förstå och känna för sina soldater. Ledarskapet var också en tydlig del som de intervjuade återkom till flera gånger. Då befälens roll som utbildare kom upp så kom det även fram en teoretisk modell för hur utbildning bör ske. Modellen kallades "Makt, handledning och auktoritet". Enligt vilken det finns tre faser för utbildning. Den första är makt där man skall genom en kallare och formellare inställning fasa in de nya rekryterna i det hierarkiska systemet som finns i militären. Den andra fasen var handledning i viken man började ha en mindre kall och formell inställning. I denna fas börjar soldaten lära sig sin specifika tjänst. Sedan är det den tredje och sista fasen då man har en kollegial inställning och där soldaten tilldelas uppgifter att lösa med den kunskapen den har skaffat sig.

De intervjuade lade även fram en del orosområden. Ett av dessa var att försvarsmakten skulle förlora många kompetenser när vi nu går över till ett yrkesförsvar. Åsikten var att det kommer att bli mycket skickliga soldater men att de kommer att förlora andra kompetenser. Dessa kompetenser var koppade till att, när man har en värnpliktsarme, de som är med i många fall har ett civilt arbete. Ett arbete vars kunskap kan vara till stor nytta för försvarsmakten, både hemma i Sverige och utomlands på missioner. Det kan enligt de intervjuade alltid vara bra att t.ex. ha en elektriker eller snickare med i sin enhet.

När de intervjuade sedan kom in på frågor som rörde hur en soldat som har tränats i invasionsförsvaret skulle lämpa sig för utlandstjänst kom följande upp. De intervjuade såg inga problem med att nyttja invasionssoldaten i utlandstjänst. Men för att göra detta så ansåg de intervjuade att soldaten skulle gå en kompletterande utbildning för utlandstjänsten. De intervjuade menar bland annat att det viktigaste är enligt befäl 2.

”att få kontroll på skjut först reflexen” Befäl 2

Men det kommer även i samband med detta upp att striden är grunden och det är kunskapen här som gör att man, kan skickas på utlandsmission och känna trygghet i att om det värsta händer kan jag hantera det. De intervjuade ansåg att oavsett vad som soldaten/officieren skall göra skall de ha en grund av stridsutbildning och denna skall man sedan kunna utöka med till exempel en missionsutbildning.

De intervjuade återkom ständigt till var att de inte ansåg att det var någon större skillnad på invasionsförsvaret och insatsförsvaret. De ansåg att skillnaden var att försvaret idag har en något mer komplex värld att agera i, då främst kopplat till dagens teknologi samt media. Det gick även att koppla till att förr hade förbandscheferna tilldelade områden som de skulle försvara i Sverige, vilka det gick att träna i och få en bra kännedom om. På så sätt kunde man drilla sitt förband i den försvarsstrid som skulle göras.

4.1.2 Etik

De intervjuade ansåg att man inom invasionsförsvaret lade ner relativt mycket tid på att diskutera etikrelaterade frågor. De ansåg däremot att det fanns större fokus på krigets lagar i dessa diskussioner. De handlade mer om hur man definierade en kombattant och hur man skulle hantera dem, hur man skulle se på ickekombattanter och hur de skulle hanteras. Det låg även stort fokus på problematiken med civila i anfallsområdet, detta kopplat främst till hur man kunde hantera indirekteld och i vilken utsträckning man kunde nyttja sina olika vapensystem.

När de beskrev den mentala inställningen på hur de tyckte att en soldat skulle vara så ansåg de att hon/han skulle ha en mer aggressiv inställning. Detta kopplade de intervjuade till att man hade ett mer utvecklat förlusttänk förr. Soldaten skulle med detta i beaktning, ha ett mer aggressivt tänk för att kunna fortsätta lösa sin uppgift även om kamraterna runt om honom/henne dödades. Soldaten skulle även ha inställningen att han/hon ville förinta fienden.

Det förlusttänk som nämndes ovan kom de intervjuade tillbaka till vid ett flertal tillfällen. Åsikten var att försvarsmakten förr hade en större beredskap på att ta förluster. Detta kopplade befäl 2 till dagens läge i Afghanistan då befäl 2 ansåg att det idag finns en sämre beredskap på att ta förluster. Detta gör att en eller två förlorade soldater idag kommer att ha en större moralisk påverkan, än vad det hade haft om en eller två soldater hade stupat i försvaret av Sverige.

OP 07-10

Befäl 1 hade även en åsikt att det är betydligt lättare att motivera varför man skall försvara sitt hemland, än det är att motivera sig att tjänstgöra i ett missionsområde och riskera sitt liv.

Befäl 1 gjorde här liknelser med Storbritannien och USA där de har stora problem med att motivera sina soldater att tjänstgöra i Afghanistan och Irak.

Vad gäller chefen resonerade de intervjuade att de viktigaste var att denne agerade som ett föredöme. Chefen skall vara ärlig, alltid göra sitt bästa, ha en öppen relation till sina soldater samt ständigt eftersträva att vara en föregångsman/kvinna. Det ansågs även att de skulle ha en viss distans till sina underställda, då åsikten var att det är få som klarar av att vara både chef och kamrat till sina underställda.

De intervjuade såg en skillnad mellan förr och nu. Denna var att det idag är av större vikt att träna in en ödmjukhet i hela befälslaget/arbetslaget. Detta kopplat till att det blir ett yrkesförsvar och att det inte kommer att fungera att framhäva befälet som en övermänniska som aldrig gör fel, något som de upplever fortfarande existerar i delar av försvarsmakten.

”Skall man i framtiden arbeta med varandra i kanske 5år så måste det finnas en stor acceptans för att alla kan göra fel” Befäl 2

En annan sak som de intervjuade lyfte fram som en förändring var att, idag så måste soldat/befäl ha en större och mer välutvecklad förmåga att skifta sin mentala inställning. Detta då det kan vara fullt krig ena stunden följt av fred och lugnt kort därefter. Därmed ansågs det vara viktigt att ha förmågan att skifta mentalinställning mellan krig och fred, då ett litet felsteg idag kan få mycket stora konsekvenser.

De intervjuade upplevde även att det fanns ett större behov av att diskutera etikfrågor idag då försvarsmakten agerar i en mer komplex värld och inte endast måste ha kunskap om det egna landets etiska regler utan andra kulturers etiska regler också. Det ansågs även som ett behov av en djupare kunskap på det etiska planet, då dagens media bevakar och ifrågasätter utlandsstyrkornas handlande. Det ligger i tiden att synliggöra och visa upp, samt sprida opinion kring felsteg eller misslyckanden.

Det framkom även att längre bakåt i tiden kunde det ses som smitning från huvudtjänsten om man valde att göra utlandstjänst, det ansågs som lite lyxigt att få åka utomlands och arbeta. En syn som är helt förändrats idag då officeren snarare ses som en smitare om man inte har varit på utlandstjänst, sade befäl 2.

4.1.3 Kåranda

De intervjuade såg både positivt och negativt på kåranda. Det positiva som de lyfte fram var att det bidrog till en stark sammanhållning i arbetslaget. De personer som arbetar ihop blir ofta den umgängeskrets som de har även utanför sitt arbete. Det ansågs att man får väldigt starka band till sina kollegor vilket leder till inställningen, att man ställer upp för varandra. Andra saker som de intervjuade upplevde som positivt var att man bygger upp en stolthet för sitt förband och sin tillhörighet. Det negativa som lyftes fram var som befäl 2 sade

”Det negativa med kåranda är det som man ofta kallar det som sitter i väggarna” Befäl 2

Detta kopplades till frågor så som genus och jämställdhet, samt att de resonerade kring försvarsmaktens i många fall konservativa tänk. Två punkter som de intervjuade ansåg att försvarsmakten fortfarande behöver arbeta på.

En sak som befäl 1 uttryckte som visade de olika förbandens kåranda var.

”Sedan så kan det ofta vara så att ledningen för ett regemente eller ett förband har en förutbestämd bild av hur de vill att deras soldater skall vara. De har då även en erfarenhet av hur de skall utbildas för att soldaten ska bli som de vill” Befäl 1

På grund av detta så ansåg befäl 1 att det kunde variera stort mellan de olika förbanden hur kårandan såg ut.

4.2 Intervju resultat insatsförsvaret

4.2.1 Specialiserad teoretisk kunskap

Det som båda befälen lade väldigt stor vikt på var att det skulle finnas en bra soldatgrund i botten, bestående av grundläggande soldatfärdigheter. Det ansågs även att det var av stor vikt att soldaten och officeren kan hantera den väpnade striden, eller den specifika tjänsten som man skall utföra i grunden t.ex. tekniker på bataljonen.

Sedan när man har soldatgrunden att stå på så ansåg de intervjuade att det skulle läggas en vidareutbildning på denna soldatgrund. Här fanns det en vilja från de intervjuade att man skulle utbilda sina soldater och officerare i mer språk så att de har en grundläggande förståelse för språket i landet de skall verka i. De intervjuade ville även att det skulle finnas en utökad kulturutbildning då soldater och officerare kommer att möta många olika kulturer och därmed måste ha en stor acceptans för dem. Det finns även en önskan att de skulle finnas en mer utvecklad etikutbildning kopplat till de olika kulturerna. Som officer ansågs det även att det var viktigt att det fanns en bra utbildning hur man skapar fungerande grupper och lag.

Vad gällde vidare träning ansåg de intervjuade att man skulle träna soldat/officer samt hela förbandet så att de blir anpassningsbara. Med detta så menade de att ett förband skall specialiseras så sent som möjligt, detta för att det skall vara lättare att anpassa förbandet när det väl är bestämt var det skall verka. Som befäl 4 sade.

”Internationella amfibie styrkan är ett bra exempel på detta, en enhet som normalt skall verka i skärgårdsmiljö men som anpassar sig och tjänstgör i ökenmiljön i Tchad istället.” Befäl 4

Befäl 4 betonade även vikten att förbanden och soldaterna skall kunna verka i 3 block war²⁰. Medan båda de intervjuade betonade vikten av att de soldater och officerare som skall på mission måste vara väl inlästa på den eller de uppgifter som skall lösas och att alla har en förståelse för syftet till att de skall till det område de skall verka i.

När det sedan kom till frågorna som rörde hur en soldat tränad för utlandstjänst skulle prestera i en invasionssituation, så var åsikterna att det inte skulle vara några problem att använda en soldat som har tränat för utlandstjänst till att försvara Sverige. Det kom däremot upp åsikter som menade att det skulle göra mer skada tvärt om. Att det skulle vara farligare att låta en soldat som bara är tränad i strid, åka på utlandsmission utan någon vidareutbildning.

²⁰ 3 block war är direktöversatt 3 kvarters krig och syftar till att det kan vara fullt krig i ett kvarter, i nästa är det lugnt och livet flyter på som vanligt och i det tredje så är det demonstration och det bedrivs insats mot folkmassa.

Oro som kommer fram även här, är att det kommer att bli en förlust i kompetenser när det blir ett yrkesförsvaret. Då som tidigare nämnts, blir det en förlust i civila kompetenser som kan vara till stor nytta för ett förband.

Bilden av de värnpliktiga som genomfört 7 till 15 månade utbildning i det gamla systemet är att de är oerhört kompetenta, och det finns en oro inför det nya systemet. Det som befäl 3 däremot vill tydliggöra är att det är i rekryteringen som man lägger grunden för allt, detta kommer före strid- och soldatkunskaper. Detta för att man skall få rätt typ av människa från grunden. Befäl 3 trycker även på att det är enormt viktigt att gruppen håller dvs. att alla gruppmedlemmar funkar tillsammans, och för att detta skall gå så är det i många fall bättre att göra avkall på kunskapen inom den specifika tjänsten. Detta för att istället få in en person som passar i gruppen.

4.2.2 Etik

Det som båda de intervjuade tar upp är försvarsmaktens värdegrund. Vilken de båda anser är ett fungerande dokument. Det som de intervjuade däremot framhäver är att alla inte tar åt sig de värdegrunder som föreskrivs utan de säger en sak och kanske menar en annan. De intervjuade är däremot klart överens om att ledarskapet är en viktig punkt, Befäl 4 säger:

"För om man ser på de tillfällena i historien som förband har gjort vidriga saker så beror detta ofta på en brist i ledningen eller rentav en vilja hos ledningen att detta skulle ske"

Befäl 4

De intervjuade anser att den soldat eller officer som skall göra utlandstjänst skall vara lugn, stabil, ha bra självförtroende, ha självinsikt samt en hög grad av personlig mognad det ansågs även som viktigt att man är rättvis, något som tillsammans med föregångsmannaskap var ännu viktigare om man var chef. Andra egenskaper som kom fram i deras resonemang var vikten av känslomässig stabilitet samt att man har god förmåga att hantera stress.

Återigen kommer rekryteringen upp som en viktig punkt, speciellt ur chefens perspektiv. Det åligger nämligen en chef att rekrytera rätt typ av människor som har rätt värderingar. Det anses som enormt viktigt att rekryteringen sker med hänsyn till person kemin, detta för att personerna skall fungera med varandra. Detta kopplade befäl 3 till att i utlandsstyrkan så är det arbete 24 timmar om dygnet. Det går inte att komma från arbetet och hem till en annan socialkrets. Vilket innebär höga krav på att personerna som är i enheten går ihop med varandra. Befäl 3 betonade även vikten av att vara bered på att avskilja de personer som inte passar in i det sociala sammanhanget.

"Om det inte fungerar så skall man avskilja i ett så tidigt skede som möjligt, för man skall inte tro att problemet kommer att försvinna när man är i insatsområdet och får press på sig"

Befäl 3

Befäl 3 anser därmed att det kan vara bättre att ha en vakans i gruppen än att ha en person som inte passar in. Det är här som de intervjuade även menar att rättvisa är viktigt. Detta då det är enormt viktigt att vara konsekvent i sitt handlande när det kommer till att avskilja personer. Om en person blir avskild för ett olämpligt beteende t.ex. alkoholmissbruk, är det viktigt att inte låta någon annan komma undan om de agerat på samma sätt.

Problem som ansågs finnas inom utlandsstyrkan var bland annat alkohol och dess konsumtion samt genus och jämställdhet frågor. Det som betonades som det mest framstående problemet

var alkoholproblemen. Detta gällde allt från soldater som dricker för mycket en kväll till alkoholmissbruk. Alkoholrelaterade problem upplevdes som de svårare fallen att urskilja, när det var rätt att avskilja personer. Det var enligt befäl 3 viktigt att poängtera att det också var gemene kvinnas/mans ansvar att se efter sina kollegor och säga till dem om de gjorde något fel, detta för att det skall finnas tillfälle att bättra sig. Förutsättningen för detta är att det finns en kåranda som är byggd på en sund etik där alla hjälper varandra och eftersträvar att följa den etiken, en åsikt som en av de intervjuade lyfta fram.

4.2.3 Kåranda

Kåranda anses av de intervjuade som mycket viktigt. Det är genom kårandan som man kan skapa en bra sammanhållning och en bra enad inställning inom förbandet eller enheten. Enligt de intervjuade så handlar kåranda mycket om att bygga lag. Befäl 4 tar upp att det finns två sätt att bygga lag på. Det första är ett kortsiktigt sätt som bygger på att skapa en känsla i gruppen att, det är gruppen mot världen. De är de enda som kan och alla andra är dåliga. Det andra sättet bygger på en längre tid av provningar och genom samarbete skapa en sammanhållning bestående av stolthet för det som genomförts och en känsla av samhörighet med dem man genomfört allt med. Sedan byggs detta kring en sund etik. Detta sätt är mer långsiktigt men svårare att bygga upp. Men ett sätt som kan vara nödvändigt om man skall skapa en grupp som skall kunna leva med varandra dygnet runt under en längre tid.

När de intervjuade tog utlandsstyrkan som exempel så ansåg de att där är en god kåranda. Det som däremot kunde skapa ett problem var att det ofta förekommer motsättningar mellan skyttefolket²¹ och staben. Detta beror oftast på att det är en brist i kommunikationen mellan de olika parterna. Anledningar till detta kan vara att skyttefolket kanske inte förstår syftet med en order som staben ger dem, eller att staben inte tar hänsyn till de åsikter som skyttefolket har.

Befäl 3 ville även i koppling till detta tillägga att missnöje ofta förstärks neråt i leden. Det vill säga det som en kompanichef bara ”gnäller” lite över kan resultera i stort missnöje på soldatnivå. Detta är något som kan ge negativa effekter på kårandan och något som chefen måste ta i stort beaktande. Andra saker som enligt Befäl 3 kan slå hårt mot kårandan är när det händer traumatiska händelser som t.ex. dödsskjutningar. Trots dessa saker så anser de intervjuade att kårandan i huvudsak är god och att de har en känsla att när det är tungt så ställer alla upp för varandra.

²¹ Skyttefolket är ett annat uttryck för infanterist.

5. Diskussion av resultatet

Syftet med detta arbete är att undersöka vilka kvaliteter och vilka egenskaper som man letar efter i insats- och invasionsförvarssoldaten. Detta för att kunna jämföra dessa och undersöka huruvida soldat/officer inom invasionsförsvaret och insatsförsvaret är samma profession.

Jag har genom litteratur studier samt semistrukturerade intervjuer försökt besvara frågeställningen som är.

- Vilka kvaliteter/egenskaper med utgångspunkt ur Abrahamssons teori är önskvärda för invasionssoldaten/officeren
- Vilka kvaliteter/egenskaper med utgångspunkt ur Abrahamssons teori är önskvärda för insatssoldaten/officeren

De som deltog i studien och blev intervjuade ansåg uppsatsämnet som komplext. Och det finns en tydlig tendens av resonemanget att det ”gamla tänket sitter i väggarna”. Vilket innebär att arvet inom professionen är starkt.

I min teoretiska bakgrund har jag utgått från Bengt Abrahamsson gradualistiska teori²² kring vad en profession är. Denna teori definierar professioner med hjälp av tre huvud punkter, dessa punkter är:

- Specialiserad teoretisk kunskap
- Etik
- Kåranda

Jag försöker på ett kritiskt sätt med stöd av intervjuerna föra en diskussion kring huruvida, de två ovan nämnda försvarerna är samma profession eller håller försvarsmakten på att utveckla en helt ny profession.

5.1 Vilka kvaliteter/egenskaper är önskvärda hos invasionsförvarssoldaten/officeren samt hur svarar dessa mot den gradualistiska teorin?

Det specialiserade teoretiska kunskaperna som en soldat inom invasionsförsvaret skall ha enligt intervjuerna är väldigt få. Det mesta som de intervjuade tar upp är i grunden praktiska färdigheter. De lyfter fram delar som att det skall finnas en bra soldatgrund som består av grundläggande soldatfärdigheter. Det som kan sägas där är att vägen till grundläggande soldatfärdigheterna består även här av mestadels praktik och en mycket liten del teoretisk kunskap. Det rör sig om små mängder teori för att sedan lägga tiden på praktik.

Etiken²³ för soldaten i invasionsförsvaret var dock lite mer omfattande. Den etik som togs upp handlade i stor utsträckning kring krigets lagar och vad som är rätt och fel här. Hur civila i anfallsområdet kunde påverkas var en annan sak som de intervjuade lyfte fram. Den stora frågan som lyftes fram var dock frågan kring förluster, det vill säga hur mycket egna förluster

²² Bengt Abrahamsson Militärer, makt och politik en analys av militärerna som grupp och av deras roll i samhället s.13

²³ Bengt Abrahamsson Militärer, makt och politik en analys av militärerna som grupp och av deras roll i samhället s.70

är du beredd att ta för att lösa din uppgift. Det lyftes då även fram att det eftersträvades egenskaper t.ex. en aggressivare inställning för att kunna hantera förluster. Även följande ämnen kom fram som att vara ett föredöme samt att det är lätt att motivera sig till att försvara sitt land. Det som går att utläsa ur detta är att etiken är relativt stridskopplad. Det går däremot att uttyda att de etiska frågorna har väldigt allvarlig bakgrund då det har att göra med hantering av människors liv och död det finns även en koppling till att skydda sitt land och en hänvisning till patriotism.

Det som de intervjuade lyfte fram om kåranda var att de upplevde den som god. De ansåg att det skapas en stark sammanhållning mellan arbetskollegor, och att kollegorna i stor utsträckning blir det umgänge som man även har utanför arbetet. Det intervjuade upplevde att det byggs upp en stark känsla av tillhörighet till sitt förband eller sin enhet. Den typen av samhörighet och samman hållning som beskrivs av de intervjuade visar på, att det enligt den gradualistiska teorin finns en hög grad av kåranda.

När det gällde officeren så hade de intervjuade dock lite mer att lyfta fram på många av punkterna. Vad gällde den teoretiska kunskapen så fanns ledarskap med som en punkt vilken framhövdes många gånger under intervjuerna. Då i första hand vikten av en bred ledarskaps utbildning för att kunna leda förband/enheter. De framhövde även rollen som utbildare och modell för hur man utbildar.

Den etiska delen utökas också något då befälet skall ha samma kunskap som soldaten men det tillkommer delar som att hantera kontakten med anhöriga om t.ex. en soldat under dennes ledning stupar. Samt att officeren har ansvaret över dem under sig. Detta ökar ytterligare mängden etiskt tänkande.

5.2 Vilka kvaliteter/egenskaper är önskvärda hos insatsförsvars soldaten/officeren samt hur svarar dessa mot den gradualistiska teorin?

Det intervjuade lyfte i likhet med de befäl som representerar invasionsförsvaret fram soldatgrunden som en viktig del och vikten av att kunna hantera den väpnade striden. Kopplingen till teorin blir här samma som den i tidigare kapitel då detta är i hög grad praktiska färdigheter. Under samtalen beskriver de intervjuade att inom insatsstyrkor är de specifika tjänsterna t.ex. sjukvårdare en viktig del av förbandet. Detta innebär att en person som är t.ex. sjukvårdare då har mycket teoretisk kunskap. De intervjuade betonar även vikten av att när grunden är lagd i striden, så skall soldaten vidareutbildas. Två utbildningsområden som de intervjuade lyfte fram var språk och kultur. Detta för att soldat/officer skall ha en grundläggande förståelse för insatsområdets språk och dess kultur. Språk och kultur är två i hög grad teoretiska ämnen vilket höjer graden av teoretisk kunskap. Det fanns sedermera en önskan om att förbanden skulle bli mer anpassningsbara vilket ställer krav på en mer allsidig kunskap. Den som lade fram detta beskrev det dock inte i detalj och det blir därmed svårt att koppla till i vilken mängd teori kontra praktik personen syftade på. Det lyftes också fram vikten av att kunna verka i 3 block var vilket ställer krav på att kunna konfliktdynamik, något som ställer ytterligare krav på teori. Slutligen betonades även vikten av att alla nivåer förstår uppgiften och syftet med uppdraget. Detta ställer ett högt krav på samtliga att ha kunskaper om den teori som ligger bakom uppdraget.

När det sedan gällde etiken så var det första som lyftes fram försvarsmaktens värdegrundsdokument. Detta dokument vill påvisa en hög grad av etik då detta är en organisationsenhetlig värdegrund. I samband med detta dokument togs även en mängd personliga egenskaper som de intervjuade anser att en soldat/officer skall ha, dessa egenskaper var personlig mognad, självsäkerhet, självinsikt, att vara stabil samt att vara en lugn och rättvis person som var en av de viktigare egenskaperna enligt de intervjuade. Detta påvisar att det finns en tanke kring vilken typ av människa som söks för arbetet. De intervjuade framhäver även förståelsen för andra länders kulturer och de etiska regler som finns i andra kulturer. Detta höjer avsevärt graden av etik då det inte bara ställs krav på att kunna sin egen kulturs etik utan även andra kulturers. Det sista som framhövdes var att agera på ett sådant sätt, så att problem som de intervjuade lägger fram angående alkohol eller andra olämpliga beteenden inte sker. Detta ställer på så sätt kravet att även i vardagen eftersträva att agera etiskt korrekt.

De intervjuade lyfte fram kårandan²⁴ som en viktig del. Då det var i denna som utformningen av förbanden skapades och då skapades även den inställning som var eftersträvad, detta tog de intervjuade även upp i samband med den tidigare etikdiskussionen. Den kårandan som de intervjuade ansåg sig ha i utlandsstyrkan grundade sig i att, de tränat tillsammans under en längre tid. De har utsatts och utsatts för ständiga prövningar och stress situationer både under utbildningen och missionen, och på så sätt byggs det upp en stark stolthet för sin enhet. De intervjuade var även överens om att kårandan i utlandsstyrkan är viktig, om något händer så skall alla ställa upp för varandra.

Under samtalets gång framkom det att officeren har ytterligare kvaliteter och egenskaper som behöver rymmas inom professionen. På etik delen så framhövdes ledarskapet som en enormt viktig punkt av de intervjuade, då är från denne som den etiska målbilden skall skapas. Detta ställer då ett högre krav på etiskt tänkande för officeren som alltid står i ledarrollen. Det fanns även på det teoretiska planet ett tillägg för officeren och det var kunskapen om gruppdynamik och hur man bygger fungerande grupper

5.3 Är invasionsförsvaret och insatsförsvaret samma profession?

Enligt min mening med utgångspunkt ifrån de ovan redovisade resonemangen så är de två olika försvaren i grunden samma profession. Men då jag ställer dem emot varandra med den gradualistiska teorin²⁵ som utgångspunkt så kan jag se skillnader. Dessa skillnader ter sig dock mest i nyanseringen av de intervjuades svar. Detta blir mycket intressant då många av de intervjuade inledde med uttalanden om att det inte är så stor skillnad på förr och idag, eller att politikerna framställer det som att det skulle vara en stor skillnad från förr. Dessa påståenden underbyggs med uttalanden som.

"Den väpnade striden är A och O" Befäl 2

Det att den väpnade striden var grunden tillsammans med de grundläggande soldatfärdigheterna, var dock något som samtliga av de intervjuade var överens om. Detta stödjer även det jag sade i början, nämligen att de två försvaren är samma profession i

²⁴ Bengt Abrahamsson Militärer, makt och politik en analys av militärerna sin grupp och av deras roll i samhället s.71

²⁵ Ibid s.13

grunden. Men när det intervjuade släpper kunskaper som är direkt kopplade till strid så börjar det skilja sig mer i nyanserna.

För att återkoppla till min inledning och det stora intresset för mentala inställningar, så kan det tydligt utläsas en skillnad mellan den som insatssoldaten och invasions soldaten skall ha. Det kom i intervjun med invasionsbefälen upp att en soldat skulle ha ett mer aggressivt tänk, detta kan jämföras med de egenskaper som önskades hos dem som intervjuades för insatsförsvaret. Den mentala inställningen som eftersträvades hos insatssoldaten var självsäkerhet, lugn, stabil, rättvis samt ha en hög grad av personlig mognad. Det lyftes även fram att idag så måste en soldat/officer ha en större och mer välutvecklad förmåga att skifta mental inställning, då det kan gå mellan läge krig och läge fred inom kort tid. Detta kan även kopplas till det befälen för insatsförsvaret tog upp nämligen 3 block war. Detta då det här ställs krav på att kunna skifta inställning för att kunna lösa de olika uppgifterna i de olika "kvarteren". Detta tyder på en skillnad i etiken²⁶ mellan insats och invasionsförsvaret.

En annan sak som kan ses som en tydlig skillnad, är hur de tänker kring träningen av förbanden. En av invasionsofficerarna beskriver att förr, så hade förbanden tilldelade rutor på kartan som skulle försvaras och tränade försvar i den terrängen som de skulle verka i. Detta kan då ställas mot det en av insatsofficerarna tog upp om anpassningsbarhet. De ansåg att förbanden skulle specialisera sig så sent som möjligt, detta för att de skulle kunna anpassa sig lättare till de varierande uppgifterna som de kan få.

Ytterligare en sak som lyftes fram där det går att se en tydlig nyansskillnad i träningen är, att insatsbefälen ville att soldater och officerare skulle lära sig mer språk, detta för att kunna operera på ett effektivare sätt i sitt insatsområde. Det fanns även en vilja att utbilda mer i ämnet kultur, med syftet att skapa en större förståelse för andra länders kulturer och den etiken de har. Dessa båda sakerna berodde på att soldaterna inte bara skall agera i sitt hemland utan i andra länder, där det pratas andra språk och finns andra kulturer. I denna skillnad så fanns det ett medhåll från de befälen som intervjuades för invasionsförsvaret då de beskrev den stora skillnaden från då och nu, med att det är en komplexare värld för soldat/officer idag. Detta tyder på en skillnad i den teoretiska kunskapen²⁷ mellan invasions och insatsförsvaret.

Det som lyftes fram specifikt för chefen eller befälet var däremot relativt lika mellan de samtliga officerarna. Egenskaper som lyftes fram var föredömligt agerande, rättvis, ha en öppen relation till sina underställda, vara en föregångsman/kvinna samt att denne skulle ha en god ledarskapsutbildning. Här finns det ingen direkt nyansskillnad i det som de intervjuade tar upp. Vilket skulle fungera som ett argument för att det inte är någon skillnad på nu och då. Men å andra sidan så, är inte de ovan nämnda egenskaperna sådana som eftersträvas för en chef oavsett vilket yrke som man pratar om?

I samband med kulturen som lyftes ovan så nämndes även etik. Detta är också ett ämne som det går att urskilja nyanser i. De befälen som svarade för invasionsförsvaret lyfte fram diskussioner kring krigets lagar och hur man såg på att ta förluster. Det skiljer sig lite mot det som insatts befälen lyfte fram, nämligen frågor kring alkoholproblem, genus och jämställdhets frågor samt hur en soldat/officer skall agera för att vara ett föredöme. Det lyfts däremot fram från ett av befälen som representerade invasionsförsvaret att det finns ett behov av, att gå

²⁶ Bengt Abrahamsson Militärer, makt och politik en analys av militärerna sim grupp och av deras roll i samhället s.70

²⁷ Ibid s.69

djupare i etikfrågorna idag än vad som gjordes förr. Detta kopplade befälet till den mer komplexa situationen idag, med media samt kopplat till det tidigare ovan nämnda ämnet om olika kulturer. Ännu ett exempel på skillnader i etiken.²⁸

Det som går att utläsa är att det inom de två olika försvaren finns en grund som är samma. Vissa av befälens inställning är att det inte skulle vara en så stor skillnad från förr. Det går att utläsa ganska stora skillnader i nyanserna på svaren i intervjuerna. Jag vill inte påstå att allt som sägs för ett av försvaret inte finns i det andra, men det går ändå att se en skillnad i hur de olika befälen väljer att prioritera saker de tar upp.

En sista del som jag vill lyfta fram är svaren på frågorna. Hur ser du på att nyttja soldater tränade för invasionsförsvaret i utlandstjänst? Samt hur ser du på nyttjandet av soldater tränade för utlandstjänst för att försvara Sverige? Anledningen till detta är för att det är en av de frågor där det går att uttyda en enorm nyansskillnad mellan invasionsförsvaret och insatsförsvaret. Båda sidorna inleder med att svara att de in inte såg några problem med att nyttja soldaterna enligt frågan. Men de som sedan tillades från representanterna från invasionsförsvaret var att de behövdes en grundlig missionsutbildning innan soldaten skickas på mission. Betyder detta då att en invasions soldat utan tilläggsutbildning inte är lämplig att agera utomlands? Svaret som kom från representanterna från insatsförsvaret var att en insatssoldat utan problem skulle kunna försvara Sverige. De såg däremot att det skulle göra mer skada omvänt dvs om man skulle sända ut en soldat som bara är tränad i strid till en utlandstjänst. Frågor som kommer upp är då, är invasionsförsvaret och insatss försvaret verkligen samma profession? Kopplat till träning, hur skulle man träna en soldat som från grunden tränades att lösa de uppgifter som genomförs utomlands? Skulle den tränas på ett annat sett än idag? Hur påverkar dessa nyansskillnader soldatens/officerens mentala inställning? Är soldat i dagens läge en profession över huvud taget? Samt frågan, kan det finnas ett arv i inställning eller utbildning som är kontraproduktiv för de nya uppgifter som skall lösas idag?

5.4 Förslag på fortsatt forskning

För att besvara de ovan nämnda frågorna så skulle det behövas en betydligt mer omfattande empirisk studie inom områdena. Detta för att få ett mer exakt och pålitligt material att arbeta utifrån och dra slutsatser från. Ett sätt att göra detta på skulle kunna vara att göra en omfattande fältstudie där man får följa ett förband från grundutbildning till missionsutbildning och slutligen under missionen. Och försöka se om det blir en skillnad i soldats/befäls sätt att se på saker.

Andra ämnen som hade varit intressanta att studera kopplat till intervjuerna skulle vara rekryteringsfråga som såg som en stor oro för de intervjuade. Framför allt hur rekryteringen skall gå till för att fånga upp en lämplig målgrupp och få försvarsmakten att ses som en tilltalande arbetsplats för dem.

Ett annat område som hade varit intressant att studera kring är implementeringen av yrkesförsvaret, samt hur det skall gå att minimera de farhågor som de intervjuade tog upp.

²⁸ ²⁸ Bengt Abrahamsson Militärer, makt och politik en analys av militärerna sim grupp och av deras roll i samhället s.70

Det hade även varit intressant att studera vidare på hur försvarsmakten skall träna och utbilda sina soldater i ett yrkesförsvar så att de har de egenskaper och kvaliteter som krävs i ett förband. Innebär detta ökade resurser i form av tid, pengar och utrustning.

5.5 Kritik

Så här i efterhand så hade jag önskat en något mer omfattande intervjustudie där jag intervjuat en till två personer till från de olika försvarerna. Detta för att få ett mer tillförlitligt och större material till diskussionen. Jag skulle även ha varit något mer styrande i de intervjuer som jag genomförde, så att jag hade undvikit en mängd mindre relevant information och på så sätt underlättat bearbetningen av intervjumaterialet. Något som jag tycker man skall ha i beaktande i sitt läsande av denna uppsats är dels att det är mitt första arbete av denna typ. Jag är relativt ung vilket kan ha följder i hur mina prioriteringar i diskussioner och uttaget material från intervjuerna ser ut.

6. Sammanfattning

Denna uppsats behandlar ämnet invasionsförsvaret kontra insatssförsvaret sett ur ett professionsteoretiskt synsätt. Försvarmakten befinner sig i en tid av förändring. Det är en övergång från invasionsförsvaret, som har pågått under en längre tid till ett insatssförsvaret. Försvarmakten går nu även från värnplikt till yrkesförsvaret. Vilket leder till att uppdraget förändras och kunskaperna behöver förnyas. I detta arbete görs en jämförelse av dem som verkar inom invasionsförsvaret samt insatssförsvaret. Detta har gjorts genom att intervjuer har genomförts med två truppföring/trupputbildning erfarna befäl som har representerat invasionsförsvaret, och två befäl med mycket erfarenhet från utlandstjänst, som har representerat insatssförsvaret. De har fått besvara ett antal frågor som är mycket lika varandra. Det som skiljer frågorna är hur de vinklas mot respektive område.

De frågor som ställts har sedan kopplats till Bengt Abrahams teori om profession. Denna professionsteori grundar sig i att en profession består av tre grunder som utskiljer den. Den ena är specialiserad teoretisk kunskap, den teoretiska kunskap som är unikt för professionen. Den andra är etik, de etiska regler som gäller för den specifika professionen. Den tredje är kårande, den kårande som skapas för den specifika professionen. Utifrån dessa teorier görs det i denna uppsats en jämförelse mellan insatssförsvaret och invasionsförsvaret. Detta för att sedan besvara frågan huruvida de svarar mot samma professionsgrad. Går det att kombinera invasionssoldaten och insatssoldaten i en och samma soldat, eller är graden på profession så olika att det inte går att kombinera dem.

Litteratur- och källförteckning

Abrahamsson, Bengt; Militärer, makt och politik - en analys av militärerna som grupp och av deras roll i samhället, 2005, tredje upplagan ISBN91-85401-03-X

Denscombe, M. Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskap, 2003, Lund, Studentlitteratur

Svensson, Kjell & Wingborg, Mats; *Etik och moral* 1993 Falköping Gummessons tryckeri AB

SoldF Soldat i fält 2001.

Svenska akademins ordlista

Cleary, Thomas; *Samurajens hederskodex*, en modern översättning av Taira Shigesukes Bushido Shoshinshu översatt till svenska av Agneta Sellin 2004 Falun Scandbook

UNIRFM – Uniformsreglementet försvarsmakten

Internet

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOID=1496709&fileOID=1496953>

2010-05-08

<http://www.fhs.se/upload/Utbildning/Program-utbildningar/Officersprogrammet/annat-material/2010/officersprogrammet-2010-broschyr.pdf>

2010-05-08

<http://thewisdomwarrior.com/warrior-wisdom-the-introduction/>

2010-05-01

http://www.gdma.com.au/new%20web/7_Virtues.htm

2010-05-01

Bilagor

Bilaga 1 - Intervjufrågor

1	Hur ser du på vårt invasionsförsvar idag?	
2	Hur skall en soldat som skall försvara Sverige tränas?	Specialiserad teoretisk kunskap
3	Vilka kvaliteter/egenskaper är önskvärda hos en soldat som har till uppgift att försvara Sverige?	Specialiserad teoretisk kunskap, Etik
4	Hur tycker du att den mentala inställningen hos en soldat i invasionsförsvaret skall vara?	Etik
5	Hur ser du på etiken i invasionsförsvaret, vilken typ av värderingar anser du som viktiga? Utbildning?	Etik
6	Har du tankar kring hur ditt agerande under utbildningen skapar ett mindset hos de du utbildar?	Specialiserad teoretisk kunskap, Etik, Kåranda
7	Hur ser du på kårandan i invasionsförsvaret?	Kåranda
8	Hur ser du på att nyttja soldater tränad för invasionsförsvaret i utlandstjänst?	Specialiserad teoretisk kunskap
9	Hur ser du på att kombinera insatts- och invasionsförvarssoldaten?	Specialiserad teoretisk kunskap
10	Hur ser du på att soldaterna som skall påbörja sin UL utbildning ofta är tränade mot ett invasionsförsvar?	Specialiserad teoretisk kunskap

Bilaga 2 - Intervjufrågor

1	Hur ser du på vårt insatssförsvaret?	
2	Hur skall en soldat för insats i utlandet tränas?	Specialiserad teoretisk kunskap
3	Vilka kvaliteter/egenskaper skall soldaten i utlandstjänst ha?	Specialiserad teoretisk kunskap, Etik
4	Hur tycker du att den mentala inställningen hos en soldat i utlandstjänst skall vara?	Etik
5	Hur ser du på etiken inom utlandsstyrkan, vilken typ av värderingar anser du som viktiga? Utbildning?	Etik
6	Har du tankar kring hur ditt agerande under utbildningen skapar ett mindset hos de du utbildar?	Specialiserad teoretisk kunskap, Etik, Kåranda
7	Hur ser du på kårandan i utlandsstyrkan?	Kåranda
8	Hur ser du på nyttjandet av soldater tränade för utlandstjänst för att försvara Sverige?	Specialiserad teoretisk kunskap
9	Hur ser du på att kombinera insatts- och invasionsförsvars soldaten?	Specialiserad teoretisk kunskap
10	Hur ser du på att soldaterna som skall påbörja sin UL utbildning ofta är tränade mot ett invasionsförsvaret?	Specialiserad teoretisk kunskap